

NEFORMALUSIS JAUNIMO ETNOKULTŪRINIS MUZIKINIS UGDYMAS: LENKIJOS PATIRTIS

Vaiva Jucevičiūtė-Bartkevičienė, Vida Palubinskienė
Lietuvos edukologijos universitetas, Vilnius, Lietuva

Santrauka

Etnokultūrinis ugdymas siekia išsaugoti bendruomenės ir tautos tradicijas, perimti kultūrinę patirtį, skatina tautinio identiteto suvokimą. Neformalusis muzikinis ugdymas – jaunų žmonių dalyvavimas etnokultūriniuose ansambliuose, yra tinkama forma įgyvendinti šiuos siekius. Norint tobulinti tokio pobūdžio veiklų kokybę ir aktyvinti Lietuvos jaunimo dalyvavimą jose, aktualu išanalizuoti kitų šalių patirtį.

Kokybiniame tyrime¹, atliktame Lenkijoje 2015 m., analizuojami informantų (N=13), dalyvavusių Vroclavo aukštosios mokyklos etnokultūrinio ansamblio veikloje, teiginiai, atskleidžiantys jų požiūrį į etnokultūrinio muzikinio ugdymo svarbą, dalyvavimo ansamblyje motyvus, etnokultūrinio ugdymo funkcijas.

Tyrimo rezultatai rodo, kad jaunimas renkasi muzikinį etnokultūrinį ugdymą dėl galimybių išplėsti socialinius ryšius, patirti teigiamus jausmus, tobulėti kaip asmenybės bei visapusiškai išreikšti save įvairiose veiklose. Neformaliojo švietimo pedagogų požiūriu etnokultūrinis muzikinis ugdymas skatina jaunimo tarpe tarpkultūrinį dialogą, ugdo toleranciją, formuoja ir padeda išsaugoti etninį bei kultūrinį tapatumą.

Pagrindiniai žodžiai: *etnokultūrinis ugdymas, muzikinis ugdymas, neformalusis švietimas, etninis tapatumas, kultūrinis tapatumas, jaunimo ir suaugusiųjų švietimas.*

Įvadas

Neformaliojo švietimo tyrėjai (Hoppers, 2006; Rogers, 2005, Kamil, 2007) pastebi ryškių pokyčių neformaliojo švietimo srityje visame pasaulyje. Tai neformaliojo švietimo iniciatyvų skaičiaus ir masto augimas, ribų tarp formaliojo ir neformaliojo švietimo nykimas. Europos dokumentuose neformaliajam švietimui teikiama ypatinga svarba, pabrėžiant teikiamas galimybes asmeniui tapti aktyviu visuomenės nariu, sėkmingai veikti visuomenėje. Neformalusis švietimas yra kur kas įvairiapusiškesnis už formalųjį, todėl pastarasis turi būti praturtintas neformaliojo švietimo patirtimi, be to, neformalusis švietimas – žymiai patrauklesnis vaikams ir jaunimui. Europos Komisija 2012 m. savo komunikate „*Švietimo persvarstymas. Investavimas į gebėjimus siekiant geresnių socialinių ir ekonominių rezultatų*“ atkreipia valstybių narių dėmesį į neformaliojo mokymosi svarbą. Neformalusis švietimas yra neatskirama mokymosi visą gyvenimą koncepcijos dalis, leidžianti jauniems žmonėms bei suaugusiesiems įgyti ir išlaikyti įgūdžius bei kompetencijas, kurie reikalingi nuolat kintančioje aplinkoje (Paurienė, 2012), todėl turėtų būti didinamas neformaliojo švietimo prieinamumas.

1 Straipsnyje pateikiama pirmoji tyrimo dalis, vykdomo pagal Lietuvos edukologijos universiteto prioritetinę ilgalaikę mokslo programą „Neformalusis vaikų, jaunimo ir suaugusiųjų švietimas“ (vad. dr. V. Jucevičiūtė-Bartkevičienė). Vykdomo laikotarpis – 2015–2017 m.

Etnokultūrinio muzikinio ugdymo aktualizavimo uždaviniai galėtų būti įgyvendinami ne tik per formalųjį, bet ir per neformalųjį švietimą. Etninės kultūros pažinimas, gebėjimai bei įgūdžiai šioje srityje įgyjami per įvairią jaunimo etnokultūrinę saviraišką: folkloro ir stilizuotų ansamblių, klubų, būrelių ir įvairių kolektyvų veiklą, etnokultūrinės raiškos gebėjimų tobulinimą neformaliojo švietimo įstaigose, švenčių rengimo praktiką, dalyvavimą etninės kultūros stovyklose, renkant tautosakos ar kitą kraštotyrinę medžiagą. Sėkmingai etninės kultūros srityje dirbančių mokyklų patirtis rodo, kad neformaliojo švietimo metodais perteikiama etninė kultūra jaunimui yra patraukli, buria mokyklos bendruomenę, stiprina jos ryšius su vietos bendruomene (*Pagrindinio ugdymo etninės kultūros bendroji programa*, 2012). Taip ugdomi jaunimo savarankiškos veiklos bei grupinio bendradarbiavimo gebėjimai. Anot J. Kudinovienės ir J. Simanavičiaus (2015, p. 71), etninė kultūra yra socialinio ugdymo dalis, kuria savaimingai ugdomos bendrosios ir etnokultūrinės kompetencijos, grindžiamos tautos kultūrinės patirties, tradicinių dorovės normų perėmimu, tautine ir pilietine savimone, pagarba gimtajai aplinkai, šeimos, bendruomenės ir tautos paveldėtoms tradicijoms.

Šiandien etninė kultūra, apspręsta lokaliaus kultūros ir ugdymo ypatumų, įgyja ypatingą reikšmę, suvokiant savo tapatybę, įsisąmoninant savo tautos vertybes kitų kultūrų kontekste, todėl etninis menas gali tapti vienu pagrindinių svertų, „lemiančių etninio identiteto formavimą globalizacijos iššūkių metu“ (Palubinskienė, 2015, p. 98), o etninė muzika, daina, šokis suteikia gyvenimui kultūrinį pagrindą. Etnokultūrinis muzikinis ugdymas yra vienas iš edukacinių tikslų, kurį įgyvendinti neformalusis švietimas yra parankus būdas (Palubinskienė, Jucevičiūtė, 2015). Jauni žmonės, studentai, suburti neformaliojo švietimo veiklai – į etnokultūrinės muzikos ansamblių, gali sėkmingai siekti ir Europos sąjungos propaguojamų neformaliojo švietimo tikslų. Studentai, suprasdami savo skirtybes, įgalinami skatinti tarpkultūrinį dialogą, ugdyti toleranciją ir savo patirtį perteikti naujoms kartoms (*Declaration: The future of the Council of Europe youth policy: AGENDA 2020*, 2008).

Vis dėlto, nežiūrint didelių etnokultūrinio muzikinio ugdymo privalumų, susiduriama su neigiamu ar itin pragmatišku jaunimo požiūriu į etnokultūros puoselėjimą (Kudinovienė, Simanavičius, 2015; Šaulienė, 2013; Grigas, 2001), dažniausiai pagrindinis žinių šaltinis apie etnokultūrą ir tradicijų palaikymo įkvėpėjas yra tik mokytojas arba dėstytojas (Stonkuvienė, 2011; Palubinskienė, 2015), taigi etnokultūrinio ugdymo problematikos aktualumas skatina ieškoti naujų būdų patraukliai pristatyti tradicijas, išsiaiškinti, kaip įtraukti jaunimą į etnokultūrinio muzikavimo veiklas neformaliajame švietime. Dėl panašaus mentaliteto ir beveik identiškų gyvenimo sąlygų ypač paranku remtis gerąja patirtimi kaimyninėse šalyse, nes, anot R. Grigo (2001, p. 54), „dera mokytis iš tų tautų, kurios sugeba sėkmingai save telkti, puoselėti savo kūrybines galias ir prisistatyti pasauliui“, vis dėlto tyrimų, studijų, analizuojančių artimiausių šalių nuveiktus darbus šioje srityje ir prieinamų Lietuvos tyrėjams yra itin mažai, todėl **tyrimo tikslas** – išanalizuoti neformaliojo etnokultūrinio muzikinio ugdymo patirtį Lenkijos aukštosiose mokyklose. Keliami tokie **tyrimo klausimai**: kiek svarbus etnokultūrinis muzikinis ugdymas jaunimo gyvenime? kokie motyvai lemia jaunimo apsisprendimą dalyvauti neformaliojo švietimo muzikos etnokultūriniame ansamblyje? kokius veiklų etnokultūriniuose muzikos ansambliuose aspektus akcentuoja neformaliojo švietimo pedagogai?

Tyrimo metodologija

Bendra tyrimo charakteristika

Kokybinis tyrimas atliktas Lenkijoje 2015 m., jame informaciją teikė asmenys (N=13), kurie dalyvavo Vroclavo aukštosios mokyklos etnokultūrinio ansamblio veikloje. Akcentuotina tai, jog į tyrimo imtį pateko studentai ir absolventai iš skirtingų Vroclavo aukštųjų mokyklų (Vroclavo universiteto, Muzikos akademijos, Ekonomikos akademijos, Politechnikumo ir Mechanizuotų pajėgų karininkų kolegijos), dalyvaujantys minėto ansamblio veikloje, o taip pat ansamblio vadovės.

Nors šiame tyrime gauti rezultatai dėl savo prigimties (kokybinis tyrimas) turi savų apribojimų, t. y. neleidžia daryti plačių apibendrinimų ir negalėtų būti pritaikomi visai populiacijai (šiuo atveju visiems Lenkijos aukštųjų mokyklų studentams, lankantiems etnokultūrinius muzikinius ansamblius), vis dėlto jie leidžia išvengti tam tikras tendencijas, o taip pat bendrumus Lietuvos ir Lenkijos etnokultūrinių ansamblių veiklose (tyrimo rezultatus siejant su Lietuvoje anksčiau vykdytais tyrimais), todėl šis tyrimas galėtų tapti įžanga platesnės apimties tyrimui, lyginančiam Lietuvos, Lenkijos ir kitų kaimyninių šalių patirtis.

Tyrimo imtis, instrumentas ir duomenų rinkimo procedūra

Tyrimo imtis – netikimybinė, tikslinė, patgioji. Tyrime dalyvavo 11 ansamblio dalyvių (iš kurių 7 moterys ir 4 vyrai) bei 2 ansamblio vadovės (abi moterys).

Tyrimo duomenys rinkti, pateikiant ansamblio dalyviams klausimyną, kuris buvo parengtas specialiai šiam tyrimui ir pateiktas tyrimo dalyviams jų gimtąja – lenkų kalba. Informantų buvo prašoma atsakyti į klausimus, pvz., ką jums reiškia jūsų tautos etninė kultūra (daina, šokis, muzika); ar manote, kad turite pakankamai žinių apie savo tautos etninę kultūrą; kokie yra jūsų motyvai, renkant šią neformaliojo švietimo veiklą; kas paskatino ateiti į neformaliojo švietimo veiklas ir kt.?

Visi klausimai apklausoje raštu buvo atviri, siekiant, kad tyrimo dalyviai nebūtų ribojami atsakymų variantų, būtų išsaugotas „spontaniškumas, originalumas, pirminės reakcijos į klausimą, <...> galimybė informantui pateikti tokį atsakymą, apie kurį tyrėjas nebuvo pagalvojęs“ (Gaižauskaitė, Mikėnė, 2014, p. 189). Tokio pobūdžio apklausa labiausiai atitiko kokybinio tyrimo strategiją. Apklausa vykdyta grupės aplinkoje. Tai leido užtikrinti efektyvesnį pirminį kontaktą su informantais, juos motyvuoti, padidinti klausimynų grįžtamumo laipsnį (Gaižauskaitė, Mikėnė, 2014).

Taip pat duomenims rinkti buvo pasitelktas pusiau struktūruotas interviu (ansamblio vadovėms), kurio kai kurie klausimai sutapo su apklausos raštu klausimais, bet siekiant gilesnės analizės buvo užduodami patikslinantys klausimai, kurie padėjo praturtinti tyrimą ir surinkti informatyvius duomenis.

Kadangi kokybiniame tyrime instrumentu laikomas pats tyrėjas (Bitinas, Rupšienė, Žydzūnaitė, 2008), siekiant tyrimo išorinio ir vidinio validumo, dėmesys buvo sutelktas į tyrimo visapusiškumą, kontekstualumą, detalių aprašymą bei į patį tyrimo procesą, nuolat keliant klausimą, ar tyrimo metu gauti duomenys pagrindžia daromas išvadas.

Viena iš tyrėjų pati dalyvavo ir apklausų raštu, ir interviu metu, todėl ji galėjo pristatyti tyrimą, esant reikalui, paaiškinti ir betarpiškai pakomentuoti klausimus (tai ypač aktualu, nes tyrimas vyko Lenkijoje, todėl buvo svarbu atsižvelgti į kultūrinius ir mentaliteto skirtumus). Tyrėjos dalyvavimas leido užtikrinti sklandų apklausos pildymą ir išvengti papildomų sąnaudų apklausos bandymams, žinant, kad nėra pakankamai pagrįstų duomenų apie bandomųjų apklausų efektyvumą (Ornstein, 2013). Prieš pradėdant tyrimą klausimyno patikrą vykdė su tyrimu nesusiję ekspertai.

Tyrimo etika

Tyrimo dalyviai prieš pradėdant tyrimą buvo informuoti apie tyrimo esmę bei buvo gauti jų žodiniai sutikimai, leidžiantys fiksuoti jų perteikiamą verbalinę informaciją ir ją naudoti tyrimo reikmėms. Tyrimas vykdytas, atsižvelgiant į esminius tyrimo etikos principus: pagarbą privatumui, asmens orumui, teisę nebūti pažeistam, konfidencialumą, anonimiškumą (Kardelis, 2016; Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008).

Duomenų analizė

Surinktų duomenų analizei naudotas kokybinės turinio (content) analizės metodas. Analizės proceso metu buvo išskirtos subkategorijos ir kategorijos, kurių pagrindą sudarė informantų pagrindžiantys teiginiai. Kokybinės turinio analizės procesą sudarė šie etapai: nuosekliai nagrinėjamas teksto turinys, jis dalijamas į analitinius vienetus, formuluojamos subkategorijos ir kategorijos, kurios interpretuotos, siekiant išskoduoti jose esančias prasmes (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008; Lichtman, 2013).

Tyrimo rezultatai

Etnokultūrinio muzikinio ugdymo svarba jaunimo gyvenime

Išanalizuoti tyrimo duomenys (etnokultūrinio muzikos ansamblio dalyvių išsakydami) leido išskirti keturias esmines subkategorijas. Trys iš jų sietinos su etnokultūrinio ansamblio poveikiu ir svarba jame dalyvaujantiems: *Asmenybinis poveikis*, *Edukacinis poveikis*, *Motyvacijos skatinimas* (jas apjungia kategorija *Etnokultūrinio muzikinio ugdymo svarba jaunimo gyvenime*). Pagrindžiantys teiginiai, išsakyti ansamblio narių, atskleidė, kad etnokultūrinio ansamblio nariai labiausiai akcentuoja poveikį jų asmenybei (pvz., „Be etnokultūros neišsivaizduoju savęs <...>“), edukacinį („Etnokultūrinis muzikinis ugdymas yra pats svarbiausias jaunimui <...>“) ir motyvacijos skatinimo („Etnomuzika mane motyvuoja <...>“) aspektus. Tyrimo dalyviai įvertino ansamblyje vykstančias veiklas per ugdymo prizmę, t. y. kaip veiklos keičia juos kaip asmenybes bei leidžia tobulėti.

Kaip minėta, taip pat buvo išskirta ir dar viena – ketvirtoji subkategorija *Nepatikslinta asmeninė prasmė*, kurios turinys iš pirmo žvilgsnio pasirodo nepasižymintis teigiamu krūviu („Etnokultūrinis muzikinis ugdymas man nėra labai svarbus“ <...>), tačiau šis teiginys gali būti vertinamas kaip nuoroda į tai, kad etnokultūrinio muzikinio ansamblio pasirinkimo laisvalaikio veiklai asmeninė prasmė gali būti labai įvairi ir nebūtinai susijusi su noru tobulėti ar pasisemti žinių. Ugdymo aspektas ne visada yra svarbus jaunimui, kuriam dažniausiai

dėl amžiaus ypatumų būdingas tam tikras nusistatymas („Aš viską žinau“), todėl lemiančiu veiksmu šiuo atveju gali tapti tiesiog muzikavimas, etnomuzika praturtintas bendravimas, bet ne noras tobulėti ar pasisemti žinių.

Neformaliojo švietimo veiklos etnokultūriniame muzikiniame ansamblyje pasirinkimo motyvai

Išanalizavus etnokultūrinio muzikinio ansamblio dalyvių atsakymus į tokius klausimus, kaip: kas paskatino ateiti į neformaliojo švietimo veiklas (etnokultūrinį muzikinį ansamblį) ir nagrinėjant dalyvavimo ansamblio veikloje motyvus, išryškėjo net 5 kategorijos, kurios apjungė 11 subkategorijų (žr. 1 lentelė).

Dvi pirmosios kategorijos gali būti traktuojamos kaip susijusios su informantų vidiniu pasauliu, t. y. *Teigiami jausmai* ir *Asmeninis tobulėjimas*.

Dar dvi kategorijos – *Socialiniai ryšiai* ir *Saviraiška įvairiose veiklose*, savo esme siejasi su asmens aplinka ir veikla joje. Taigi, tam tikra prasme tyrimo dalyviai suvokia dalyvavimą ansamblyje kaip harmoningą visumą, leidžiančią jiems pilnai realizuotis ir atsiskleisti tiek, kaip asmenybėms (vidinis pasaulis), tiek, kaip sociumo dedamajai (asmens aplinka).

Ypatingą dėmesį reikėtų skirti subkategorijai *Patriotizmas* ir jos priskyrimui kategorijai *Teigiami jausmai*, nes čia galima išvelgti dalinį prieštaravimą. Nors dalyvių teiginiai, leidžia pamatyti teigiamas emocijas ir jausmus, tačiau tam tikra prasme, ši subkategorija gali būti traktuojama ir kaip kitos kategorijos – *Socialiniai ryšiai* dalis, nes informanto teiginys: „Didžiuojuosi, kad savo etnokultūrą galiu parodyti kitiems“ turi ryškų socializacijos (bendravimo su kitais asmenimis) aspektą, t. y. kryptį į išorinį pasaulį.

Paskutinioji – penktoji kategorija *Nesuvoktos galimybės* leidžia spėti, kad informantas svarstydamas apie etnokultūrinio ansamblio reikšmę ir svarbą savo gyvenime norėjo pabrėžti, kad nėra daug mąstęs apie dalyvavimo etnokultūriniame muzikiniame ansamblyje privalumus, tuo pat metu čia galėtų daugiau dominuoti estetinis ir net fizinis veiklos aspektai.

1 lentelė. Neformaliosios muzikinės veiklos etnokultūriniame ansamblyje pasirinkimo motyvai: dalyvių požiūris.

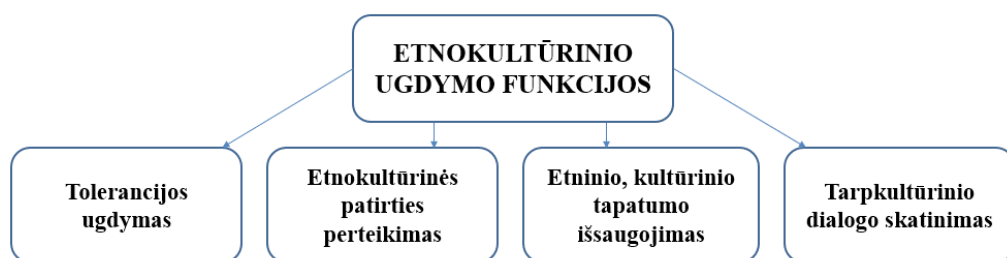
Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Teigiami jausmai	Malonumas	„Jaučiu malonumą <...>“; „Padeda pašalinti neigiamas emocijas“.
	Džiaugsmas	„Man čia patinka, linksma“; „Jaučiu <...> džiaugsmą <...>“; „Po repeticijos jaučiuosi pasikrovęs kelioms dienoms“.
	Patriotizmas	„Ansamblyje jaučiuosi savo šalies patriotu“; „Ansamblis ugdo patriotiškumo jausmus“; „Jaučiuosi esąs lenkas“; „Didžiuojuosi, kad savo etnokultūrą galiu parodyti kitiems“.
Socialiniai ryšiai	Bendravimas	„Patinka būti tarp bendraminčių“; „Ansamblyje galiu susirasti naujų draugų, pabūti su bendraminčiais“.
Saviraiška įvairiose veiklose	Koncertinė veikla	„Mėgstu save išreikšti koncertinėje veikloje“; „Ypatingai patinka koncertų metu pristatyti lenkų liaudies šokius užsienyje“.
	Keliavimas	„Labai mėgstu su ansambliu keliauti, aplankyti savo ir kitas šalis“.
	Šokis	„Patinka šokti lenkų ir kitų tautų liaudies šokius“; „Patinka nuvykti į kitus Lenkijos etnografinius regionus ir vietoje mokytis tos vietovės šokių“; „Norciai mokausi kitų Lenkijos regionų etnografinių šokių su tų regionų atstovais“; „Nuo mažų dienų šokau lenkų liaudies šokius ir toliau noriu tai daryti“; „Etniniai ir kitokie šokiai yra geriausia, ką aš galiu veikti“.
Asmeninis tobulėjimas	Gebėjimų ir įgūdžių plėtra	„Galimybė <...> lavinti savo gebėjimus“; „Šioje veikloje įgytus gebėjimus galiu panaudoti kitoje veikloje“.
	Naujų patirčių įgijimas	„<...>praplėsti akiratį“; „Galiu turiningai praleisti laisvalaikį“.
	Profesinės kompetencijos plėtra	„Šokio įtakoje pakeičiau savo pasirinktą profesiją“.
Nesuvoktos galimybės	Neutralus požiūris	„Aš mėgstu etninius šokius, bet per daug jais nesidomiu“

Sugrupavus etnokultūrinio muzikinio ansamblio narių pasisakymus, pastebėta, kad atsiranda paralelės tarp kategorijų – *Etnokultūrinio muzikinio ugdymo svarba jaunimo gyvenime* bei *Neformaliosios muzikinės veiklos etnokultūriniame ansamblyje pasirinkimo*

motyvai (kategorijos aptartos pirmajame ir šiame – antrajame, skyreliuose). Šių kategorijų dominantė – asmenybės tobulėjimas, kuris pabrėžiamas skirtinguose kontekstuose, ir tai yra labai svarbu informantams, suvokiant etnokultūrinio muzikinio ansamblio veiklos svarbą bei atskleidžiant pasirinkimo būtent tokią neformaliojo švietimo formą motyvus.

Etnokultūrinio ugdymo funkcijos jaunimo gyvenime

Šio tyrimo metu buvo apklausti ir etnokultūrinių muzikinių ansamblių vadovai. Suglaudinus jų pasisakymus ir išskyrus esminius teiginius, išryškėjo kelios prasminės subkategorijos (žr. 1 pav.), nurodančios svarbiausias šios veiklos funkcijas.

1 paveikslas. Etnokultūrinio ugdymo funkcijos jaunimo gyvenime: ansamblio vadovų požiūris.

Šios subkategorijos (*Tolerancijos ugdymas, Tarpkultūrinio dialogo skatinimas, Etnokultūrinės patirties perteikimas ir Etninio, kultūrinio tapatumo išsaugojimas*, jas jungia kategorija *Etnokultūrinio muzikinio ugdymo funkcijos*) savo esme atitinka svarbiausius neformaliojo švietimo uždavinius. Du iš jų – tarpkultūrinio dialogo plėtojimas bei etninio ir kultūrinio tapatumo išsaugojimas, šių dienų aktualijų fone įgyja ypatingos svarbos. Vis dėlto galima pastebėti, kad vadovų pasisakymai savo esme apima kur kas platesnį etnokultūrinio muzikinio ugdymo funkcijų lauką, jei lygintume su dalyvių pasisakymais, kuriais jie grindžia šios veiklos pasirinkimo motyvus. Vadovų teiginiai leidžia daryti išvadą, kad etnokultūrinį ugdymą jie suvokia kur kas globaliau (o tai natūralu, dėl didesnės jų patirties ir gilesnio dalyko išmanymo). Jei ansamblio dalyviai į viską žiūri daugiau per „aš“, „man“ prizmę, ir didžioji dalis teiginių yra susiję su jų potyriais, saviraiška, asmenybės tobulėjimu bei to suvokimu, tai vadovų pasisakymai tarsi apjungia dalyvių mintis ir kilsteli jas į aukštesnį lygį. Jie atskleidžia, kokią naudą etnokultūrinis muzikinis ugdymas ansamblyje gali suteikti (platesne prasme), kai jis apjungia tas atskiras dalyvių patirtis ir suvokimą į vieną, ir tai bendruomenės, tautos kultūros puoselėjimo ir net tarptautiniame kontekste įgyja išskirtinę vertę.

Diskusija

Dokumente *Lietuvos ir Lenkijos švietimo politikų palyginimas* (1999) teigiama, kad Lietuvos ir Lenkijos švietimo sistemos yra panašios. Lenkijoje „žmonės savanoriškai įsitraukia į neformaliojo mokymosi veiklas ir savo veiksmams kruopščiai siekia asmeninio, socialinio ir profesinio tobulėjimo“ (Szłęk, 2014, p. 15). Šį teiginį puikiai iliustruoja ir šiame tyrime išryškėjusios pagrindinės tendencijos – dalyviai teigia, kad neformalusis ugdymas etnokultūriniame muzikiniame ansamblyje sudaro sąlygas bendravimui, yra galimybės atsiskleisti kaip asmenybei, plėtoti savo gebėjimus, net inspiruoja pakeisti profesiją. Čia pateikiamo tyrimo dalyvių požiūris iš dalies siejasi su išvalgomis, pateiktomis ir kitų lietuvių autorių (Žemaitytė, 2006; Barkevičienė, 2011) darbuose, teigiančiomis, kad neformalusis švietimas yra ne siauras specializacijos ugdymas, bet kompetencijų ir įgūdžių lavinimas, kur didžiausias dėmesys skiriamas asmeninei, edukacinei, socialinei bei profesinei kompetencijoms. Pabrėžtina, kad neformalusis ugdymas skatina savirealizaciją, patenkina bendravimo poreikį – čia susirenkantieji turi panašių idėjų ir tikslų, tad etnokultūriniame ansamblyje bendravimas yra tam tikra prasme lengvesnis. Todėl neformalusis švietimas yra labai perspektyvi ugdymo forma, galinti efektyviai tobulinti jaunimo kompetencijas, kurios įgyjamos studijų metu aukštojoje mokykloje.

Tautinio identiteto raiškos ir tautinio tapatumo išsaugojimo kontekste ypač svarbus tampa patriotizmo aspektas, kurį akcentavo ne vienas Lenkijos etnokultūrinio muzikinio ansamblio dalyvis. Jų teiginiai, kad šioje neformaliojo švietimo veikloje jie aktualizuoja savo suvokimą, kaip konkrečios tautos atstovo, jos reprezentanto, susišaukia su V. Liubinienės (1999) tyrimo išvadomis, kad tautinio identiteto raiškos bruožai yra nevienodi skirtingose visuomenės grupėse, pvz., jaunimo tautinio identiteto sistemos formavimuisi didelę įtaką turi visuomenėje vykstantys procesai (kai tuo tarpu vyresniosios kartos vertybiniai prioritetai keičiasi labai nedaug), todėl galima daryti prielaidą, kad dėmesys būtent jaunimo etnokultūriniam ugdymui yra ypač svarbus veiksnys, užtikrinantis tautinį gyvybingumą.

Išvados

Tyrimo rezultatai parodė, kad, įvertindami etnokultūrinio muzikinio ugdymo neformaliojo švietimo kontekste svarbą jaunimui, dalyvaujantieji etnokultūriniame ansamblyje labiausiai akcentavo ansamblyje vykdomų veiklų poveikį jų asmenybei, edukacinį ir motyvacijos skatinimo aspektus.

Pagrindiniai motyvai, kodėl Lenkijos jaunimas renkasi etnokultūrinį muzikinį ugdymą, tai – galimybės išplėsti socialinius ryšius, patirti teigiamus jausmus, tobulėti kaip asmenybėms bei visapusiškai realizuoti save įvairiose veiklose. Tyrimo dalyviai įvertino ansamblyje vykstančias veiklas per ugdymo prizmę, t. y. kaip veiklos keičia jų vidinį pasaulį; per galimybę bendrauti, plėsti socialinius ryšius – šios veiklos tampriai siejasi su aplinka ir veikimu joje. Taigi, tyrimo dalyviai suvokia neformaliojo švietimo vertę ir dalyvavimą etnokultūriniame muzikiniame ansamblyje kaip visumą, leidžiančią jiems visapusiškai save išreikšti. Taip pat tarp svarbių motyvų yra ir patriotizmo jausmo išgyvenimas bei galimybė didžiuotis savo etnokultūra.

Neformaliojo švietimo pedagogų požiūriu etnokultūrinis muzikinis ugdymas skatina jaunimo tarpe tarpkultūrinį dialogą, ugdo toleranciją, formuoja ir padeda išsaugoti etninį bei kultūrinį tapatumą.

Literatūra

- Barkevičienė, N. (2011). *Tyrimas „2010–2011 m. m. neformaliojo ugdymo veiklos įvertinimas ir poreikis“*. [žiūrėta 2016 03 29]. Prieiga per internetą: <http://jpm.puslapiai.lt/docs/2010-2011%20neformaliojo%20ugdymo%20veiklu%20vertinimas%20ir%20poreikis.pdf>
- Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
- Declaration: The future of the Council of Europe youth policy: AGENDA 2020* (2008). 8th Council of Europe Conference of Ministers Responsible for Youth, Kyiv, Ukraine 10-11 October 2008. [žiūrėta 2016 04 09]. Prieiga per internetą: https://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/IG_Coop/Min_Conferences/2008_Kyiv_CEMRY_Declaration_en.pdf.
- Hoppers, W. (2006). *Non-formal education and basic education reform: a conceptual review*. Paris: International Institute for Educational Planning. [žiūrėta 2016 03 29]. Prieiga per internetą: <http://www.unesco.org/iiep/PDF/pubs/K16.pdf>.
- Gaižauskaitė, I., Mikėnė, S., (2014). *Socialinių tyrimų metodai: apklausa*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
- Grigas, R. (2001). Tauta ir tautiškas nūdienos pasaulyje (sociologinė interpretacija) [Nation and nationhood in contemporary world: A sociological interpretation]. *Filosofija, sociologija, 1*, 53–60.
- Kamil, M. (2007). *Looking again at non-formal and informal education - towards a new paradigm*. [žiūrėta 2016 03 29]. Prieiga per internetą: http://file.upi.edu/Direktori/FIP/JUR_PEND_LUAR_SEKOLAH/196111091987031001-MUSTOFA_KAMIL/nonformal%20education%20alan%20rogers%202.pdf.
- Kardelis, K. (2016). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
- Kudinovienė, J., Simanavičius, J. (2015). Folk art as the precondition for developing ethnic culture. *Pedagogika, 117* (1), 64–71.
- Lichtman, M. (2013). *Qualitative research in education. USA: SAGE Publications, Inc.*
- Lietuvos ir Lenkijos švietimo politikų palyginimas (1999). *Lenkijos švietimo sistema*. [žiūrėta 2016 03 29]. Prieiga per internetą: <http://tvdb.lt/tag/lenkijos-svietimo-sistema/>.
- Liubinienė, V. (1999). *National identity in Lithuania: Processes during the period of changes*. Budapest: Open Society Institute.
- Ornstein, M. (2013). *A companion to survey research*. London: Sage Publications.
- Pagrindinio ugdymo etninės kultūros bendroji programa*, (2012). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. balandžio 12 d. įsakymas Nr. V-651. [žiūrėta 2016 03 29]. Prieiga per internetą: http://portalas.emokykla.lt/Documents/Ugdymo%20bendrosios%20programos/Pagrindinis%20ugdymas/EK_programa_Pagrindinis_ug_zin.pdf.
- Palubinskienė, V. (2015). Mokinių ir studentų tautinės savimonės ugdymo etniniu instrumentiniu muzikavimu kai kurie aspektai [Some aspects of schoolchild's and students' ethnic identity development through ethnic instrumental music]. *Pedagogika, 117* (1), 98–109.
- Palubinskienė, V., Jucevičiūtė-Bartkevičienė, V. (2015). Jaunimo etnokultūrinis muzikinis ugdymas: Lenkijos aukštųjų mokyklų patirtis neformaliajame švietime [Young people's ethno-cultural music education: Experience of Polish higher education schools in non-formal education]. *Mokslu grįsto švietimo link. Programa. Mokslinių pranešimų santraukos*. (Sud. D. Jakovonytė-Staškuvienė, E. Urnėžienė). Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla, 140–141.

- Paurienė, L. (2012). Neformaliojo ugdymo aktualijos. *Švietimo problemos analizė* [žiūrėta 2016 03 29]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/2012-12_Nr_20_Neformaliojo%20ugdymo%20aktualijos.pdf.
- Rogers, A. (2005). *Non-formal education flexible schooling or participatory education?* [žiūrėta 2016 03 29]. Prieiga per internetą: <http://www.springer.com/us/book/9780387246369>.
- Stonkuvienė, I. (2011). Etninės kultūros perdavimas: teorinis ir praktinis aspektas [Transmission of ethnic culture: Theoretical and practical aspects]. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 26, 9–21.
- Szlęk, A. (2014). *Uczyć się inaczej. Kompendium wiedzy o edukacji pozaformalnej na podstawie doświadczeń uczestników i uczestniczek Programu „Młodzież w działaniu” (2007-2013)*. Warszawa: Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji [žiūrėta 2016 03 29]. Prieiga per internetą: http://czytelnia.frse.org.pl/media/FRSE_RAY_wartosc-edukacji_www.pdf.
- Šaulienė, V. (2013). 13–16 metų paauglių, gyvenančių modernėjančioje Lietuvoje, tautinės vertybės [The ethnic values of 13-to 16-year-old Lithuanian adolescents]. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 7, 53–66.
- Švietimo persvarstymas. Investavimas į gebėjimus siekiant geresnių socialinių ir ekonominių rezultatų* (2012). [žiūrėta 2016 03 29]. Prieiga per internetą: <http://www.lyderiulaikas.smm.lt/lt/biblioteka/dokumentai/europos-sjungos/1932-vietimo-persvarstymas-investavimas-gebjimimus-siekiant-geresni-socialini-ir-ekonomini-rezultat-2012-m>.
- Žemaitytė, I. (2006). Jaunimo nusikalstamumo prevencija: neformaliojo ugdymo aspektas [Youth delinquency prevention: Aspect of non-formal education]. *Socialinis darbas*, 5 (2), 80–86.

Summary

YOUNG PEOPLE’S NON-FORMAL ETHNOCULTURAL MUSIC EDUCATION: THE POLISH EXPERIENCE

Vaiva Jucevičiūtė-Bartkevičienė, Vida Palubinskienė

Lithuanian University of Educational Sciences, Vilnius, Lithuania

Non-formal education is a promising form of education, which can effectively improve competencies of young people acquired during their studies in schools of higher education. Ethnic culture gains special significance in perceiving our own identity, becoming aware of the national values of other cultures in the context of the globalizing world.

The context of this problem exposes questions for the research: how much ethno-cultural music education is important in young people’s life? What motives determine young people’s decision to participate in ethno-cultural music ensemble of non-formal education? What aspects of activities in ethno-cultural musical ensembles emphasize the non-formal education teachers?

The aim of the research: to reveal the experience in non-formal ethno-cultural music education accumulated by higher education schools in the neighbouring country – Poland, connected to Lithuania by cultural and historical links.

Methods of collecting the research data:

The qualitative research was conducted in Wrocław (Poland) in 2015. A survey (using open-ended type questions) was employed to gather diagnostic information, which was presented in the Polish language. Students (11 informants) who participated in this research provided their

written opinions and teachers of non-formal education (2 informants) were interviewed by the researchers. The obtained data were analysed using qualitative content analysis: on the basis of the distinguished keywords, categories were determined, the content of the categories was divided into subcategories, which were further interpreted.

Key words: ethno-cultural education, music education, non-formal education, ethnic identity, young people's and adult education.

Received 10 October 2016; accepted 25 October 2016

Vaiva Jucevičiūtė-Bartkevičienė

PhD., Assistant Professor, Department of Music, Faculty of Education, Lithuanian University of Educational Sciences, Studentų Street 39, LT-08106 Vilnius, Lithuania
E-mail: vaiva.juceviciute@leu.lt

Vida Palubinskienė

PhD., Professor, Department of Music, Faculty of Education, Lithuanian University of Educational Sciences, Studentų St. 39, LT-08106, Vilnius, Lithuania,
E-mail: vida.palubinskiene@leu.lt